

Høringsuttalelse til NOU 2020:16

Levekår i byer

Saken ble politisk behandlet i fylkestinget (sak 72/21) 19.mai 2021 og dette er den endelig vedtatte høringsuttalelsen fra Vestfold og Telemark fylkeskommune. Den erstatter tidligere innsendt høringsuttalelse.

Vestfold og Telemark fylkeskommunes høringsuttalelse er gitt i form av 4 generelle bemerkninger til utredningen og som kapittelspesifikke bemerkninger. Rapporten oppfattes i stort som god og nyttig.

1.1. Generelle bemerkninger

1. NOU-ens hovedtema er å utligne sosial ulikhet i byer. Dokumentet begrenser i hovedsak sine tiltak til å gjelde tiltak for de mest utsatte gruppene. VTFK anbefaler i tillegg en mer universell og primærforebyggende innsats. Som eksempel kan nevnes at for å forebygge frafall fra skole, må man først og fremst bygge en inkluderende skole som er trivelig og meningsfylt for alle.
2. NOU-en omtaler fylkeskommunen i beskjeden grad. VTFK oppfordrer til at NOU-en løfter frem den kompetansen og de mulighetene som finnes i rollen som regional utviklingsaktør.
3. NOU-en har få koblinger til andre fagfelt. Levekår er et tema som involverer svært mange andre felt. NOU-en anbefaler tverrfaglig og tverrsektoriell innsats. Dersom dokumentet peker på lovverk og offentlige føringer innen tilstøtende temaer, vil dokumentet *i seg selv* bidra som en hjelp til å tenke og arbeide bredere. (Jmfr kommentar til kapittel 16.4.1 om fagfornyelsen)
4. VTFK deler utvalgets grunnsyn om at en videreføring og styrking av kommunens og fylkeskommunenes handlingsrom er avgjørende i innsatsen for å forebygge og motvirke opphopning av levekårsutfordringer og segregering i og rundt de største områdene.

1.2. Kapittelspesifikke bemerkninger

Kapittel	Utdrag fra utredningen	Uttalelse fra VTFK
12	«Ulike velferdsutdanninger bør gi solid kunnskap om det tverretatlige samarbeidet	<ul style="list-style-type: none">• Anbefaler at NOU-en foreslår tiltak som bidrar til at høyere utdanning innen ulike felt i langt større grad kjenner til hverandres fag, språk og lovverk og på

	<i>og legge vekt på kunnskap om relasjoner og mangfold.»</i>	den måten bidrar til at det tverrsektorielle samarbeidet blir enklere. Jmfr SAMOT-prosjektet på USN
13	<i>«...kommuner i tillegg til å legge til rette for samarbeid mellom ulike tjenester og offentlige aktører må ta sitt ansvar for å legge til rette for å samarbeide med frivilligheten og engasjerte beboere. Det er avgjørende for å skape robuste og levende nærmiljøer, bygge fellesskap og få et «sosialt lim» i utsatte områder.»</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Avsnittet er viktig! • Anbefaler at dokumentet utdyper dette mer, og tydeliggjør det i konkrete forslag til tiltak.
13		VTFK deler utvalgets bekymring over at skolen i for liten grad klarer å kompensere for sosial ulikhet og legge til rette for sosial mobilitet. Vi deler utvalgets ønske om å styrke laget rundt eleven med en større bredde av fagkompetanse, som f.eks. miljøarbeidere, barnevernspedagoger, psykologer, helsesykepleiere etc. Forsøksordninger der f.eks. NAV og barnevernsansatte er fast til stede på skolen, viser gode resultater. Det bør raskt legges til rette for flere slike forsøk.
13.4.10		VTFK vil understreke utvalgets vurdering av at fylkeskommunene selv er best i stand til å avgjøre inntaksordning i videregående opplæring, og tilpasse den til regionale og lokale utfordringer.
14		Utvalget peker på en rekke utfordringer med et delt boligmarked, men har ikke så mange konkrete tiltak. Vestfold og Telemark fylkeskommune etterlyser flere forslag til konkrete boligpolitiske virkemidler.
14.2.2	<i>«Hvis kommunene selv eier tomtene, kan de ved salg kreve at det skal legges en klausul på tomten om at boligene for</i>	<ul style="list-style-type: none"> • VTFK har gode referanser fra spesielt en kommune, som bruker strategisk eiendomssalg som styringsverktøy. Det gir kommunen reel styring med utviklingen av sentrale eiendommer i

<p><i>eksempel skal være utleieboliger, eventuelt nærmere spesifisert for grupper som studenter, unge eller eldre. Dette er et virkemiddel kommunene bruker i liten grad, men som det kan være potensial for å benytte mer (Bing Hodneland 2017)»</i></p>	<p>byen, både når det gjelder kvalitet, innhold og strategiske by-grep. Å selge eiendommer til beste prosjekt gjennom konkurranse, er et virkemiddel som få kommuner benytter seg av. Vestfold og Telemark fylkeskommune tester selv ut bruk av strategisk salg av eiendommer, i nært samarbeid med kommunen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategisk kjøp og eiendomssalg bør styrkes som virkemiddel. • Mer informasjon og erfaringsdeling om dette mener vi er nyttig. Fylker og stat bør sammen med kommunene, ta et større ansvar for å gå foran som et godt eksempel og selge til beste prosjekt, og ikke høyeste pris.
<p><i>«Utvalget antar samtidig at det er lite realistisk å få helt bukt med trang-boddhet og dårlige boforhold i levekårsutsatte områder. Derfor er gode offentlige utearealer og møteplasser ekstra viktige i de utsatte områdene og må etter utvalgets syn prioriteres særskilt høyt. Gode offentlige uteområder er ikke minst betydningsfullt å ha for barn og ungdom. Hvis barn og unge bor i små boliger uten egne utearealer, kan offentlige uteområder spille en større rolle enn det gjør for dem som bor i boliger med egne hager.»</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Offentlig-privat samarbeid med boligutviklere om felles byromsoppgraderinger bør styrkes som virkemiddel. F. eks kan krav til lekeareal ved boligbygging i større grad legges til offentlige arealer og byrom, framfor på private nye boområder. Det vil gi en fordeling av «godene» og bidra til at alle beboere i et område får lekearealer og uterom som er attraktive. Det vil bidra til å løfte et område. • Informasjon: Vestfold og Telemark fylkeskommune har i samarbeid med bykommunene utarbeidet en finansieringsmodell for leke i by. Modellen gjør det mulig å inngå spleiselag om oppgradering av offentlige rom i boligprosjekter. Den er tatt i bruk i flere av Vestfoldbyene, bl.a Tønsberg og Sandefjord. Det er et konkret eksempel på et virkemiddel som bidrar til å utjevne bokvaliteten. Lenke: Pilotprosjekt lekearealer i byer: Tettere byer med høyere kvalitet
<p>16.4.1 <i>«For ungdom er det i tillegg viktig med tiltak som er mer direkte kvalifiserende, og som kan gjøre dem bedre i stand til å bidra i nærmiljøet.»</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • VTFK støtter behovet for ulike former for kvalifisering. • Som et konkret verktøy vil vi foreslå «Cities and regions of learning». Dette er en digital plattform som synliggjør, og gir

ulike læringsmuligheter til innbyggere i et gitt område (primært ungdom). På plattformen legges det ut ulike aktiviteter som er åpne for alle. Du klikker deg inn, løser de oppgavene (frivillige oppgaver i lokalsamfunnet) som er beskrevet, og må laste opp «bevis» på at oppgaven er løst etter kriterier som er beskrevet. «Beviset» blir validert av en mottaker (som oftest den som har ansvaret for aktiviteten.) Dette er en fin måte å dokumentere læring utenfor skolen (ikke-formell læring). Når ungdom får kunnskap og ferdigheter, vil prestasjonene deres bli dokumentert ved at du får en «Open badge». Dette er en digital badge som kan samles i en såkalt digital lommebok

<https://www.badgewallet.eu/en/> Som et merke i f.eks speideren, markerer en open badge at du har mestret/fått en ny ferdighet/kunnskap. Du kan lage deg en digital portefølje som lett kan deles elektronisk til skoler, arbeidsgivere, samt venner og familie. Cities of learning bruker sikre COL-teknologipakker for å tildele, lagre og vise badges.

Vi i Vestfold og Telemark fylkeskommune ser på alternative løsninger i tillegg til det som eksisterer i dag. Kanskje vi i Norge bør utvikle vårt eget system, sikret av staten.

16.4.1

«Å delta i frivilligheten og på lokale arenaer bidrar til å øke livskvaliteten til den enkelte og er viktig for bygging av tillitsstrukturen i lokalsamfunnet.» (s.253)

«Gjennom aktiviteter blir unge myndiggjort og mektiggjort – de skolerer til å delta, til å uttrykke synspunkter, til å skape nye arenaer for samhandling og

- Fagfornyelsen i skolen har tverrfaglige temaer demokrati og medborgerskap/folkehelse og livsmestring som skal innlemmes i fagene. VTFK anbefaler at NOU-en ser sammenheng mellom levekårs-behovene og -mulighetene og de tverrfaglige temaene i skolen. Som dokumentet så rett påpeker, skapes kompetanse og erfaringer hos elevene også på fritiden. Dersom fritid og opplæring i større grad

	<p>til å være med på å påvirke sitt eget nærmiljø. For barn og unge er de styrkene og ressursene de utvikler i et godt lokalsamfunn, noe de tar med seg videre i livet.» (s. 253)</p>	<p>kunne samarbeide, ville man kunne utløse ytterligere potensiale til nytte for alle parter. Dette gjelder skole og opplæring på alle trinn og nivåer. Samskaping med sivilsamfunn og frivillighet i skoletiden ville kunne være praktisk anvendelse av teori fra de tverrfaglige temaene og fagene, og knytte skole/opplæring tettere til lokalmiljøet, til nytte for individ og samfunn.</p>
16.5.1	<p>«Utvalget foreslår derfor at fritidstilbudet og tilbudet av deltids- og sommerjobber til ungdom i utsatte områder bedres.» (s.255)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dette er et godt forslag under forutsetning av at tilbudene <i>utarbeides sammen</i> -eller <i>samskapes</i>. Som dokumentet peker på under flere andre kapitler, blir tilbud mer treffsikkert, virksomt og bærekraftig når det skapes sammen med interessenter og brukere (f.eks ungdom i målgruppa, engasjerte innbyggere, frivillighet og kommune). Kompetanse innen samskaping bør prioriteres. • Tiltak som iverksettes uten noen form for medvirkning har liten sjans for å lykkes. For at tiltakene skal oppleves meningsfulle og relevante, er det avgjørende med samskaping, reell involvering og medvirkning.
16.5.2	<p>«Utvalget foreslår at det opprettes en statlig tilskuddsordning for å bidra til å finansiere bygging av nærmiljøarenaer/-hus i utsatte områder som mangler felles møteplasser.» (s.255)</p>	<p>Istedenfor å opprette en statlig tilskuddsordning for å finansiere bygging av nærmiljøarenaer, mener VTFK at man bør se på mulighetene for å benytte eksisterende lokaler. Mange kommuner har god erfaring i å benytte skoler, idrettshaller eller bibliotek som nærmiljøarena. Det kan være åpen hall med fritidsaktiviteter eller fysisk aktivitet, muligheter for å lage musikk, skape, spille eller bare være sammen. Igjen må dette skje i samhandling med brukerne. En statlig tilskuddsordning må ikke bare gjelde nybygg, men tilpasses lokale behov. Dette også for å tenke gjenbruk og bærekraft.</p>
18.4.3	<p>Vold mot barn og vold i nære relasjoner har alvorlige konsekvenser og må reduseres</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Innsatsen NOU-en løfter frem befinner seg i det sekundær- og tertiærforebyggende landskapet. Vestfold og Telemark mener i tillegg at det overordnede målet bør være å <i>forhindre</i> at vold og overgrep overhode skjer. Dette krever andre strategier enn de utvalget her løfter frem. I tråd med forebyggings-

paradokset er den totale folkehelseeffekten av et forebyggende tiltak minst der problemene er størst. Vold og overgrep er et folkehelseproblem.

Hvis vi ønsker å forebygge at volden skjer, må vi forholde oss til hele årsakskjeden. Vi må jobbe systematisk og langsiktig med universelle strategier for å redusere risikofaktorene og fremme beskyttelsesfaktorene mot vold og overgrep. Det forebyggende arbeidet mot vold og overgrep må i større grad ses i sammenheng med øvrig strategier for å bevare åpne og inkluderende byer, trygge og gode boforhold, gode oppvekst- og levekår, og gode forutsetninger for integrering. VTFK mener at innsats med en primærforebyggende og helsefremmende inngang til fenomenet bør styrkes nå, og på lang sikt.

- Helsedirektoratet har valgt ut VTFK til et [pilotprosjekt](#) for å utvikle kunnskap om forebygging av vold og overgrep i et folkehelseperspektiv.